

Peter Klinar

*Fakulteta za sociologijo, politične vede
in novinarstvo, Ljubljana*

Priljeno: 17. 05. 1989.

**Z ADAPTACIJSKO AKULTURACIJO K INTEGRACIJI,
DRUGE GENERACIJE IMIGRANTOV V SODOBNE IN
POSTINDUSTRIJSKE IMIGRANTSKE DRUŽBE****POVZETEK**

Avtor ugotavlja, da asimilacijske teorije v družbah, ki se razvijajo v smeri postindustrijskih družb, izgubljajo na pomenu, kar pa ne velja za asimilacijsko prakso. Drugo generacijo imigrantov zadevajo procesi tihe in behavioralne asimilacije, vidni v pojavih njihove marginalizacije. Postindustrijske družbe se razvijajo v smeri strukturalnega pluralizma, katerega sestavni del je tudi etnični pluralizem in kulturna distanca med njimi se zmanjšuje. Imigranti dosegajo nepopolno, delno sistemsko integracijo v javni sferi, v zasebni sferi, na lokalni ravni pa socialno integracijo, ki zadeva njihove primarne odnose. Med obema integracijama prihaja do interakcij in do inkongruence. Ti pojavi inkongruence in uveljavljanje procesov dvojne nacionalne pripadnosti ter procesov posebne etnicizacije povzročajo, da druga generacija imigrantov lahko dosega le stopnje nerazvite adaptacije. Avtor se zavzema za uveljavljanje procesov adaptacijske akulturacije, kot perspektivnih za drugo generacijo imigrantov, ki združujejo prilagajanje z etničnim pluralizmom (ohranjanje etnične identitete) in prilagajanje z akulturacijo, ki ne vodi v višje stopnje asimilacije. Brez dosežene akulturacije se imigranti ne morejo vključiti v medkulturno komuniciranje in v promocijske procese. Proces adaptacijske akulturacije predstavlja dvojno nihanje, simultano nedovisnost, komplementanost razlik, zmanjševanje kulturne distance zaradi vzporednosti sistemske in socialne integracije. Omejuje strah in negotovost II. generacije imigrantov in druge disjunktivne procese, ki jih prizadevajo. Pota do adaptacijske akulturacije pa bodo še težavna in dolgotrajna, saj dosedanji strukturalni in mobilnostni pojavi druge generacije imigrantov govorijo o nerazvitosti teh procesov.

**Konec asimilacijske teorije in obstoj asimilacijske prakse na prehodu
k postindustrijskim družbam**

Medtem, ko se dejansko nadaljujejo bolj ali manj uveljavljeni procesi tihe asimilacije druge generacije imigrantov, pa prevladujoči teoretični pogledi zavračajo asimilacijo kot proces vključevanja imigrantov v novo družbeno okolje. Težnje po uveljavljanju monokulturalizma, postajajo v fazah prehajanja industrijskih v postindustrijske družbe, teoretično nesprejemljive. Monokulturalizem, ki temelji na etnocentrizmu, na priznavanju ene univerzalne kulture, postaja v sodobnem dinamičnem času družbenih sprememb, socialne mobilnosti in migracij, povsem zastarela paradigma. Postmoderna, postindustrijska družba, temelječa na znanju, komunikacijah, izmenjavi informacij, kroženju dobrin, kapitala in ljudi, podira tradicionalne mite in povzroča nestabilnost vrednot. Ko tako podajo ozke meje, se hkrati začneja uveljavljati

radovednost o različnem, drugačnem, s tolerantno spoštljivostjo do drugih kultur. Z novimi, odprtimi komunikacijami se porajajo tudi dvomi o lastnem svetu, kulturi in vrednotah, ki zahtevajo nenehno obnavljanje, rušenje konformnosti in kreativno ravnanje, interakcijo z drugimi kulturami, gojenje posebnosti in integriranje.

Sodobne institucije kot tvorbe socialne kontrole in ohranjanja konzervativne tradicije, kulturne dediščine ipd., pa so se v glavnem še slabo prilagodile na razvijajoče se procese postindustrializma. Zaradi tega še zmeraj močno prisotni pojavi asimilacije v stvarnih odnosih, ki zadevajo drugo generacijo imigrantov, kljub načeloma deklarirani politiki multikulturalizma v imigrantskih družbah (12 : 298—302; 1 : 7—70).

Dosedanji rezultati asimilacije imigrantov kažejo, da ti procesi rodijo odpor, še posebej, če gre za njihovo prisilno naravo, da nastajajo disfunkcionalni — rušilni konflikti, da dejansko nastaja več talilnih loncev, ker so etnične linije tudi preko več generacij težko prehodne. Spričo tega se pojavijo tudi korekcije klasičnih asimilacijskih teorij. Uveljavlja se teoretični pogled, da akulturacijo ni mogoče šteti med nižjo fazo asimilacije, kateri bodo sledile višje faze: strukturalna in identifikacijska asimilacija. Preraščanje akulturacije v višje stopnje asimilacije pomeni, da imigranti zgubljajo svojo izvorno kulturo in etnično identiteto in, da prevzemajo dominantno kulturo imigrantske družbe. Asimilacijski procesi v imigrantski družbi ne potekajo tako, da se različne kulture spojijo v novo kulturo, marveč se kulture imigrantov vtopijo v dominantni avtohtoni kulturi. Ker je ta proces asimilacij pretežno enostranski, ga je mogoče šteti kot posledico etnične neenakopravnosti in razdeljenosti imigrantske družbe na privilegirano avtohtono večino in deprivilegirane imigrantske etnične manjšine. Proces etnične stratifikacije se torej skušajo reševati z asimilacijo, ko naj etnično ne bi bilo več izvor stratifikacije in, ko naj bi ta temeljila le na socialnih kriterijih. Vendar prirojeni etnični status deluje v stratifikacijskem smislu tudi še po doseženi visoki stopnji asimilacije — behavioralni asimilaciji, značilni za drugo generacijo imigrantov. Ti kljub tej doseženi stopnji asimilacije ne morejo zaradi obstoja socialne — etnične distance med njimi in avtohtonim prebivalstvom, doseči strukturalne asimilacije, vključitve, participacije v pomembnejše strukture ekonomskega in socialnega sistema imigrantske družbe.

Ni nepresenetljivo, da imigranti, ki hočejo promovirati v imigrantski družbi, ne najdejo drugega izhoda kot je asimilacija. Te pa zadevajo procesi marginalizacije. Odpovedo se svoji kulturni identiteti in izločijo iz svoje imigrantske etnične skupnosti. Skušajo se identificirati z imigrantsko družbo, ki pa jih ne sprejme. Kljub doseženi identifikacijski asimilaciji, stopnjo strukturalne asimilacije ne morejo doseči in obstanejo na obrobju imigrantske družbe, izločeni iz svoje imigrantske etnične skupnosti. Njihov poskus instrumentalne zamenjave referenčne skupine ni uspešen. Ob tem neuspešnem poskusu, ki zadeva doseganje strukturalne asimilacije, imigranti zgubljajo interes za vključevanje v imigrantsko družbo preko asimilacije ter za razvijanje odnosov z dominantno avtohtono skupino in njihova marginalizacija se pogloblja. Njeni izrazi so vidni v vrednostni zmedi, pojavih dezorganizacija, stresih, bojazni, alienaciji, apatiji, zgubljanju identitete, pa v konfliktnih, protestih ipd (3 : 60—83; 7 : 141—162; 14 : 72—75; 2 : 70—74).

Marginalizacijo druge generacije imigrantov štejemo kot enega od možnih izhodov behavioralne asimilacije, teorej kot učinkov etnične stratifikacije na asimilirane imigrante. Ko ti spoznajo, da etnične distance, kljub behavioralni asimilaciji med njimi in avtohtonim prebivalstvom, ne morejo premagati in

ne morejo doseči stopnje strukturalne asimilacije, splahni njihova identifikacijska asimilacija kot način vključevanja v imigrantsko družbo. Ostajajo na obrobju imigrantske družbe in na obrobjih svojih imigrantskih etničnih skupnosti.

K etičnemu pluralizmu in zmanjševanju kulturne distance

Ko torej sodobne postindustrijske družbe zavračajo asimilacijsko teorijo, hkrati pa ne storijo dovolj, da bi zavrle asimilacijsko prakso, ki zadeva drugo generacijo imigrantov, je treba našo teoretično pozornost usmeriti na procese etničnega pluralizma, ki opredeljujejo te družbe. Etnični pluralizem štejemo kot del celovitega strukturalnega pluralizma, značilnega za postindustrijske družbe, kar zahteva nedomeščanje večinskega načela odločanja z načeli spoštovanja avtonomije manjšin. Osredotočanje na pojave etničnega pluralizma pa hkrati opozarja na uveljavljanje procesov adaptacijske akulturacije, ki ne vodi v asimilacijo, marveč v integracijo, zasnovano na etničnem pluralizmu.

Najprej velja reči, da je perspektiva prihodnjih mednarodnih migracij močno odvisna od uveljavitve etničnega pluralizma v odnosih med imigranti in avtohtonim prebivalstvom v imigrantskih družbah. Svetovni sistem ne rešuje razvoja nerazvitih, kar bi šteli kot alternative mednarodnim migracijam in te se ne morejo zaustaviti, kljub njihovem omejevanju in preprečevanju s strani razvitih imigrantskih družb.

Ob zmanjševanju kulturne distance med nacijami in državami, zaradi etničnega pluralizma, zasnovanega na razvitih mednarodnih informacijah in ob povečevanju strukturalne distance zaradi poglobljanja prepada med razvitimi in nerazvitimi družbami, moremo pričakovati povečanje migracijskih tokov. Sodobni svet namreč vključno z real socialističnimi državami sprejema smeri civilizacijskega razvoja ekonomsko razvitih zahodnih družb, kar ni nepomembno za razumevanje zmanjševanja kulturne distance v svetovnem družbenem prostoru. Migracijski tokovi utegnejo začeti pojemati med tistimi družbami, med katerimi se bodo hkrati zmanjševali kultura in strukturalna distanca. Ob uveljavljanju etničnega pluralizma ter hkratnih univerzalnih elementov kulture in smeri postindustrijskega razvoja, se kulturna distanca med družbami zmanjšuje, strukturalna distanca pa povečuje. Te inkongruence, vključno z demografskimi neskladnostmi, vzpodbujajo nove migracijske tokove (6).

Zmanjševanje kulturne distance med nacijami zaradi postopnega uveljavljanja etničnega pluralizma se more razmahniti tudi v imigrantskih družbah v odnosih med imigranti in avtohtonim prebivalstvom. Adaptirani imigranti se morejo vključevati v procese sistemske integracije, ker še posebej velja za del druge generacije imigrantov. Gre za enostransko vključevanje imigrantov v strukturalne dimenzije ekonomskega in političnega subsistema imigrantske družbe. Ta sistemska integracija ni popolna, saj so mnoge kategorije imigrantov omejene v njihovih političnih pravicah. Hkrati s sistemsko integracijo imigrantov obstoje minimalne možnosti za ohranjanje in obnavljanje njihove kulture v družini, sosesčini, klubih v okvirih komunalnega subsistema. V teh primarnih odnosih imigranti dosegajo socialno integracijo v zasebni sferi, na etničnih temeljih, v okvirih njihovih imigrantskih etničnih skupnosti. Sistemsko integracijo v javni sferi lahko označimo le kot proces delne integracije, ali kot integracijo na distanco, ali delno adaptacijo, ker se socialna integracija v zasebni sferi na ravni etničnosti, kulture odvija v primarnih skupi-

nah in v imigrantskih etničnih skupnostih. Med sistemsko in socialno integracijo prihaja do neskladnosti, pa tudi do medsebojnih interakcij, zaradi katerih se vendarle postopno zmanjšuje tudi kulturna distanca med dominantno avtohtono kulturo in kulturami imigrantskih etničnih skupnosti (5; 11 : 119—136).

Procesi nerazvite adaptacije druge generacije imigrantov: prepletanje adaptacijske akulturacije in etničnega pluralizma

Iz nekaterih empiričnih ugotovitev sledi, da se pri drugi generaciji imigrantov kažejo znaki nekakšne dvojne nacionalne pripadnosti z vidno disociacijo med narodnostno in državljansko pripadnostjo. Gre za nekakšno participativno državljanstvo, zasnovano bolj na bivanju v imigrantski družbi, kot na nacionalnosti. Druga generacija imigrantov se še narodnostno identificira z izvorno emigrantsko družbo svojih staršev, hkrati pa se šteje za pripadnike imigrantske države. Ta državljanska pripadnost izvira iz začetkov legitimizacije na lokalni ravni, kjer se sprožajo procesi njihove participacije. Tako nastaja splet javnega, sistemskega in zasebnega, etnično-socialnega z zmanjševanjem kulturne distance (15).

Zastavlja se problem obstoja delne adaptacije — integracije v javni sferi in hkratnega obstoja etničnega (izvorna kultura staršev) v zasebni sferi. Rečemo lahko, da je akulturacija pogoj za delno sistemsko integracijo v javni sferi, ki pa ne ogrozi obstoja etničnega in delne socialne integracije v zasebni sferi. Ta zapleten proces ne moremo označiti kot razviti etnični pluralizem, saj se kulturi v bistvu ne srečujeta. Imigrantom druge generacije, akulturacija v dominantno kulturo omogoča sistemsko integracijo, njihova izvorna kultura (ali izvorna kultura njihovih staršev) pa ostaja osredotočena na območje imigrantske družine ali imigrantske etnične skupnosti, kjer se dosega socialna integracija. Procese delne sistemске integracije označujemo kot procese adaptacijske akulturacije, procese delno socialne integracije na temelju izvorne etničnosti staršev, pa kot začetne procese etničnega pluralizma; njuna medsebojna interakcija pa zmanjšuje kulturno distanco med avtohtonim prebivalstvom in imigranti. Če pogledamo oba procesa skupaj lahko ugotovimo, da ta skupni proces v bistvu pomeni proces enostranske adaptacije, ki pomeni prilagajanje na skupno, splošno (sistemsko integracija) in doseganje posebnega etničnega (socialna integracija). Ker ta proces ne temelji na interakciji kultur, na večsmernih kulturnih komunikacijah, na razvitem kulturnem pluralizmu, na enakopravnosti kultur in prostovoljnosti sprejemanja skupnega, ga je mogoče označiti le kot proces enostranske nerazvite adaptacije.

Nova etnizacija druge generacije imigrantov odsev nepopolne sistemске in socialne integracije

Drugi empirični rezultati raziskovanja druge generacije imigrantov razkrivajo še bolj zapletene procese med njimi. Pri delu te generacije imigrantov zgublja etničnost njihovih staršev na pomenu, kar izhaja od tega, da so obkroženi z raznoterimi pojavnimi oblikami dominantne kulture v imigrantski družbi. Družijo se z vrstniki iz avtohtonega okolja, pogosto bolj kot z vrstniki njihovega etničnega emigrantskega porekla. Kulturi njihovih staršev ne dajejo globjega pomena, saj je njen smisel zasnovan v izvorni emigrantski družbi staršev, od katere so odtujeni in, ki jo le občasno obiskujejo. Z izvorno

kulturo staršev se srečujejo le v okviru izvorne družine, z njenimi fragmenti v šoli pri dopolnilnem pouku. Imigrantska etnična skupnost jim veliko ne pomeni, prijateljski krogi vrstnikov istega etničnega porekla so ozki. Ker ni odgovarjajočih simbolov in odnosov, kakršne so pridobili od staršev v imigrantski družbi, se ti postopno zgublajo in spreminjajo. Med generacijama imigrantov prihaja do prepada, še posebej takrat ko druga generacija očenjuje življenjski stil svojih staršev kot zastarel. Po drugi strani pa kulturni prepad med drugo generacijo in migrantov in vrstniki iz avtohtone populacije ni izrazito velik. Vsi omenjeni pojavi bi govorili za razvoj procesov vsestranske akulturacije druge generacije imigrantov, ki izražajo tendenco razvoja v smeri višjih stopenj asimilacije. Vendar pri bolj razgledani in v izobraževanju uspešnih kategorijah druge generacije imigrantov prihaja do zanimive posebnosti. Ta kategorija doživlja posebno vrsto etnizacije, ki predstavlja odpor proti asimilaciji, utopitvi v dominantni kulturi in hkrati tudi nezadovoljstvo do izvorne kulture svojih staršev. Začenjajo gojiti nekakšno specifično kulturo, v kateri so vidni plitki elementi izvorne kulture staršev, z mnogimi poudarjenimi simboli, ki ne izvirajo iz njihove izvorne, niti iz dominantne kulture. Uporabljajo jezik, ki ni dialekt njihovih staršev, simbole moči iz zgodovine izvornih okolij njihovih staršev in simbole posameznih pojavov uspešnosti teh okolij. Gre torej za ustvarjanje njihove lastne »kulturne« identitete, ki ne temelji na identiteti zgodovinske kontinuitete kulture njihovih staršev. Ko je stekel pri njih proces akulturacije, se začenjajo zgubljati kulturne sledi enkulturracije v izvorni kulturi staršev in poraja se distanca do tradicije. Hkrati pa nočejo postati neviden del dominantne kulture in zahtevajo priznanje svoje kulturne različnosti in posebnosti (13).

Opisano dogajanje pri tem delu druge generacije imigrantov bi mogli označiti kot posebne vidike adaptacijske akulturacije, ki preko uveljavljanja nove etnizacije izraža tendence etničnega pluralizma, to je odmika akulturacije od vzpodbujanja višjih stopenj asimilacije. Moramo soditi, da marginalizacija druge generacije imigrantov, ki lahko nastaja pred behavioralno asimilacijo, pa tudi po njej, odseva v pojavih njihove nove etnizacije. Ta proces je hkrati tudi rezultat delne, omejene sistemske integracije druge generacije in nepopolne socialne integracije v okvirih skupnosti, primarnih skupin, ki temeljijo na izvorni kulturi njihovih staršev. Omenjena kategorija imigrantov išče za uveljavljanjem specifične etnizacije in lastne »kulturne« identitete družbeni prostor za socialno integracijo.

Akulturacija in pomen medkulturnih komunikacij za drugo generacijo imigrantov

Potrebno je navesti nekaj značilnosti procesov akulturacije, ki predstavljajo izhodišče adaptacije druge generacije imigrantov in uveljavljanja etničnega pluralizma v imigrantskih družbah. Na splošno razumemo z akulturacijo prevzemanje kulture, vedenja, navad na ravni sekundarnih odnosov, kar povzroča le površinske spremembe pri subjektih, vključenih v te procese. Procesi akulturacije se odvijajo pri imigrantih preko sekundarne socializacije, ki so že enkulturrirani s pomočjo primarne socializacije v svoji izvorni kulturi. Pri drugi generaciji imigrantov potekajo lahko tudi vzporedni procesi enkulturracije v dveh kulturah, pomembno pa je tudi, kdaj začnejo procesi akulturacije. Obe vrsti socializacije (enkulturracija in akulturacija) sta med seboj neskladni, zaradi tega ter pogoste nevzporednosti in površnosti obeh procesov prihaja

do nerazvitosti obeh procesov, kar odseva v semikulturnih situacijah in v poljezičnem znanju materinega in dominantnega jezika.

Akulturacija druge generacije imigrantov, ki se izteka v adaptacijo je nujna zaradi uveljavljanja medkulturnih komunikacij, kar je pogoj za njihovo sistemsko integracijo. Glede na to moremo kot temeljno funkcijo akulturacije omeniti omogočanje odnosov druge generacije imigrantov z avtohtonim prebivalstvom, institucijami imigrantske družbe, brez česar ni promocijskih možnosti imigrantov. Akulturacija preprečuje odtujitev imigrantov od sistema imigrantske družbe in avtohtonih prebivalcev in jih ščiti pred pojavi odklon-skosti, socialne dezorganizacije in patologije v imigrantski družbi. Nerazvite in nepopolne komunikacije druge generacije imigrantov z imigrantsko družbo vzbujajo nerazpoloženje do dominantne kulture, konflikte med dominantno avtohtono kulturo in izvorno kulturo njihovih staršev, izločeni so od minimalne participacije v imigrantski družbi, podvrženi so nekonzistentnim sporočilom, upada samozaupanje in samospoštovanje, zadevajo jih manipulacije, izrabljanja, ipd.

Pomanjkljive, nerazvite informacije potiskajo imigrante v različne pojave socialne dezorganizacije, med katerimi velja omeniti alienacijo in anomijo imigrantov. Ločenost od dominantnega okolja in breznormnost ter izolacija onemogočajo imigrantom spopadanje s kontradiktornimi normami dveh kultur in njihovo medsebojno usklajevanje. Avtohtono prebivalstvo reagira proti imigrantom, ki ne komunicirajo z njimi z zavračanjem, z žaljenji, smešenji, negativnimi predsodki, nasprotovanji in nasiljem. Alienirani imigranti pa se odzivajo z izolacijo v svoje subkulture, družine, imigrantske etnične skupnosti, z inferiornostjo, zavračanjem dominantne kulture in sovraštvom do nje ter imigrantske družbe.

Imigranti morejo zaradi nepopolnih in nerazvitih komunikacij z imigrantsko družbo reagirati tudi z asimilacijskimi prizadevanji, da se tako osvobodijo od občutenih pojavov socialne dezorganizacije. Sprožanje asimilacij imigrantov ospešujejo seveda procesi njihove odtujenosti od izvorne kulture. Z nerazvitimi komunikacijami imigrantov se zaostrujejo posledice kulturnega šoka, ki ga druga generacija imigrantov doživlja kot dvojnost, negotovost, strah, izolacijo, nemoč, zmedenost ipd. Razvite komunikacije imigrantov z imigrantsko družbo so predpogoj akulturacije in hkrati sredstvo za omejevanje pojavov socialne dezorganizacije z anomijo in alienacijami, ki zadevajo imigrante (10 : 90—106; 8 : 7—10).

Adaptacija akulturacija: povezava razvitejše adaptacije in akulturacije

Akulturacija, ki prehaja v adaptacijo pomeni razvoj iz manj v bolj razvito akulturacijo. Ta ostaja prostovoljna, demokratična, bolj dvosmerna (transkulturna). Če razumemo adaptacijo kot proces ohranjanja izvornega in prehajanje na skupno, potem vidimo, da ta proces vsebuje etnični kulturni pluralizem (obstoj etničnosti imigrantov) ter integriranje posebnega v skupno, s prevzemanjem elementov kulture imigrantske družbe. Gre torej za to, da razvitejše adaptacije in etničnega pluralizma ni mogoče dosežati brez uveljavljanja akulturacije. Oba procesa sta medseboj povezana. Z adaptacijo se ohranja etnična identiteta imigrantov in vzpostavljajo ter razvijajo odnosi z dominantno avtohtono skupino ter s sistemom imigrantske družbe, kakor tudi z drugimi imigrantskimi etničnimi skupinami.

Adaptacija pomeni določeno preureditev, spremembe. Z njo dogajanja postanejo bolj harmonična, poveča se usklajenost in omejijo se nasprotja ter konflikti. Pri tem so pomembni medsebojni stiki med avtohtonim prebivalstvom in imigranti, za kar je potrebna predhodna akulturacija imigrantov. Adaptacija pomeni integracijo imigrantov in utrjevanje kohezivnosti imigrantske družbe. Te spremembe ne zadevajo le etnične skupine imigrantov, marveč tudi dominantno avtohtono večino, saj se adaptacija odvija kot etnični pluralizem s procesi transkulturacije.

Drugi generaciji imigrantov se odpirajo različni načini odnosov z imigrantsko družbo in avtohtonimi prebivalci, med katerimi sta dva pola na kontinuumu raznoterih procesov. Prvi pol zadeva približevanja imigrantski družbi preko adaptacijske akulturacije, etničnega pluralizma z integracijo, ali pa podleganje asimilaciji. Drugi pol pa pomeni oddaljevanje od imigrantske družbe preko umika v segregacijo, ali konfliktov in nasprotovanj, ki naj bi pripeljali do bistveno drugačnih odnosov med imigranti in avtohtonimi prebivalci. Procesi oddaljevanja imigrantov od imigrantske družbe se pogosto končajo z marginalizacijo druge generacije imigrantov. Imigrantom največkrat ne preostane drugega, da najdejo načine približevanja dominantnemu sistemu in kulturi imigrantske družbe, od katerih je najsprejemljivejša integracija preko adaptacijske akulturacije in etničnega pluralizma. Dominantna avtohtona večina pri forsiranju odnosov z imigrantsko manjšino ni enotna: zavzema se poleg adaptacijske akulturacije še za asimilacijo, segregacijo, marginalizacijo imigrantov, njihovo vračanje z nenehno selekcijo ipd. Tako postaja adaptacijska akulturacija nekakšna nujnost imigrantov, še posebej druge generacije imigrantov (2 : 62-90; 7 : 137-141; 14 : 159-161).

Do uveljavljanja adaptacijske akulturacije prihaja druga generacija imigrantov preko mnogih zapletov. Srečuje se s procesi konfrontacij med izvorno kulturo staršev in dominantno kulturo imigrantske družbe, ki se lahko iztečejo v oblikovanje posebne etnizacije druge generacije imigrantov. Ob akulturiranju in adaptiranju mora druga generacija imigrantov razčistiti dileme o bivanju v imigrantski družbi, o svoji eksistenci, kulturnih paradigmah, etnični identifikaciji ipd.

Del druge generacije imigrantov mirno sprejema svoje razmere in teži k ohranitvi stabilnosti, ali pa izraža nezadovoljstvo z obstoječim ter pri tem ne vidi izhodov. Do adaptacijske akulturacije prihaja tisti del druge generacije imigrantov, ki so nezadovoljni s svojim marginalnim, ali segregiranim položajem in, ki išče spremembe s kreativnim delovanjem.

Pri tem delu druga generacija imigrantov prihaja do stikov z imigrantsko družbo in z njihovo imigrantsko etnično skupnostjo. Spoznavajo realnost dominantne kulture, ki jih vzpodbujevalno vznemirja, hkrati pa odbija zaradi pomanjkanja bližine, domačnosti. Ob teh stikih v obeh okoljih doživlja druga generacija imigrantov konflikte in nasprotovanja, pojave inkongruence, kulturnega šoka. V tej fazi pripadnike druge generacije imigrantov prizadevajo procesi dezintegracije, dezorganizacije: alienacije in anomije.

Potem začnajo poskusi integracije, iskanja izhodov iz dezintegracije in dezorganizacije z zavračanjem stereotipnih ugotovitev o razlikah in podobnostih dveh kultur in posploševanju, ki ni ta način nastajajo. Pripadniki druge generacije imigrantov iščejo svojo identiteto med dvema kulturama, s katerima se konfrontirajo, resno si zastavljajo vprašanja svoje eksistence in poskušajo se izvleči iz odtujenosti. Začenja faza njihove reintegracije.

Ko je druga generacija imigrantov sposobna dojeti razmere, v katerih biva in akceptira dvojno kulturo in medsebojne razlike, se začnema faza postavljanja na lastne noge, ki pomeni zorenje avtonomije druge generacije imi-

grantov. To avtonomijo razumemo kot začenjanje procesov adaptacijske akulturacije z uveljavljanjem etničnega pluralizma ali pa nove posebne etnizacije.

Uveljavlja se nekakšno dvojno nihanje, sprejemanje elementov kulture od obeh kultur, kar razumemo kot neodvisnost in simultano medodvisnost, ali dvojnost v enotnosti (neodvisna medodvisnost), različnost in enotnost, kar je vse tipično za procese adaptacije. Razlike postajajo komplementarne, interakcije pa konstantne. Nobena stran (kultura) ne more biti od druge izključena, središče ne predstavlja niti izvorna kultura staršev, niti dominantna kultura imigrantske družbe, med obema poteka dinamičen dialog. Da je temu tako kažejo pojavi zmanjševanja kulturne distance zaradi vzporednih procesov sistemske integracije v sistem imigrantske družbe in socialne etnično izvorne integracije. Na to dvojno nihanje z avtonomijo druge generacije imigrantov kažejo tudi procesi uveljavljanja njihove posebne etnizacije. Sklenemo lahko z ugotovitvijo, da procesi adaptacijske akulturacije izražajo dvojno nihanje in uveljavljanje avtonomije druge generacije imigrantov.

Omenjeno dvojno nihanje med kulturama druge generacije imigrantov z medodvisnostjo in razvijanje medsebojnih odnosov ter avtonomije širi njihovo odprtost in odgovornost. Takšne komunikacije moremo označiti kot ustvarjalne in predstavljajo uveljavljanje tradicionalne dvojnosti, dialektične povezanosti nasprotij. Hkrati to dvojno nihanje odseva dinamičnost in sprejemljivost za spremembe, zaradi spopadanja nasprotij, ki se morejo upoštevati z integracijo na višji ravni.

Dvojno nihanje ne pomeni niti etnocentričnega monizma, ki gleda na drugo kulturo le z ene perspektive (to je svoje kulture) in pomeni polarizacijo, niti bikulturalizma — dualizma, ki dovoli drugi kulturi njen pogled, ne da bi kulturi prišli v medsebojne komunikacije. Dvojno nihanje pomeni medigro, dinamičen dialog, medsebojno interakcijo med kulturama, ki teži k smiselnem medsebojnem povezovanju, preko premagovanja medsebojnih nesprotij. Odpira se pogled na svet iz dveh perspektiv, pri tem pa zaradi medsebojne interakcije obeh pogledov en pogled korigira drugega (16 : 140—148).

Omejevanje bojzani in negotovosti druge generacije imigrantov z razvito adaptacijsko akulturacijo

Tipična pojava sodobnih imigrantov, vključno z drugo generacijo imigrantov sta strah pred sadanjostjo in socialna negotovost glede prihodnosti. Imigranti ne vedo, kaj se bo z njimi zgodilo, ali se bodo morali vrniti v izvorne, nerazvite emigrantske družbe svojih staršev, ki so jim tuje in kjer so zaradi globokih kriz promocijske in eksistenčne razmere negotove. Ali bodo vegetirali na marginah imigrantske družbe, neintegrirani vanjo in ločeni od etnične imigrantske skupnosti svojih staršev? Ali se bodo prepustili vsiljenim tokovom asimilacije, kar pa jim ne bo omogočajo polno sistemsko in socialno integracijo v imigrantsko družbo? Ali se bodo izživljali v novi etnizaciji, ki pa je bolj ali manj prehodna, mladostna in v bistvu marginalen pojav, ko se bodo morali ali asimilirati, ali pa životariti na obrobju? Ali jih bodo razmere silile v etnično segregacijo?

Uveljavitev adaptacijske akulturacije odpravlja, ali omejuje socialno negotovost in bojazen druge generacije imigrantov. Hipotetično moremo trditi, da se ob pomanjkljivi adaptacijski akulturaciji kažejo močno prisotni pojavi socialne negotovosti in strahu druge generacije imigrantov. Pri razviti adaptacijski akulturaciji — etničnemu pluralizmu, je mogoče pričakovati skladnost

med sistemsko in socialno integracijo in neobstoj strahu ter socialne negotovosti med drugo generacijo imigrantov. Med kulturama se zmanjšuje kulturna distanca.

Drugačne pa so razmere, če so procesi adaptacijske akulturacije nerazviti. Socialna negotovost bo močno izražena, strah pa manj, če druga generacija imigrantov živi segregirana v svojih imigrantskih etničnih skupnosti ter ne ve, kako naj bi se vedla v imigrantski družbi in vanjo ne želi vstopiti. Zaveda se svoje negotove prihodnosti. Sedanjost ji vzbuja manj strahu, ker je vključena v svojo institucionalno, dokaj popolno zgrajeno imigrantsko etnično skupnost, ki je kohezivna in kulturno trdna. Teh razmer, ki zadevajo velike imigrantske etnične skupnosti, z nenehnim dotokom novih imigrantov istega etničnega porekla, v sodobnih imigrantskih družbah v Evropi skorajda ni več mogoče razkriti.

Pogosteje se dogaja, da nerazvita adaptacijska asimilacija druge generacije imigrantov močno vzbuja strah, manj pa socialno negotovost. Avtohtono prebivalstvo sicer razume tujo kulturo imigrantov, jo pa ne sprejema in medkulturne interakcije so obremenjene z nekonsistentnimi vrednotami. Ravnanje avtohtonega prebivalstva in institucij imigrantske družbe do druge generacije imigrantov jim vzbuja bojazen, saj ne najdejo opore v svojih slabotnih imigrantskih etničnih skupnostih, iz katerih so se deloma tudi že izločili in se znašli na obrobju imigrantske družbe. Druga generacija imigrantov sicer ni negotova glede tega, kako naj bi se v prihodnje vedla v imigrantski družbi, vendar njihove poskuse v smeri uveljavljanja adaptacijske akulturacije dominantna večina zavrača in jih tako potiska na margine imigrantske družbe. Do medkulturnih interakcij ne pride, kulturna distanca je velika in imigranti se ne morejo sistemsko integrirati v imigrantsko družbo, načeta pa je tudi njihova socialna integracija na etničnih temeljih.

Negotovost druge generacije imigrantov torej izrazito omejuje njihova adaptacijska akulturacija v razmerah etničnega pluralizma in zagotovljene manjšinske avtonomije (4 : 106-139).

Odveč je še podrobno razlaganje, da razvita adaptacijska akulturacija omejuje številne druge procese socialne dezorganizacije in patologije in disjunktivne procese na sploh, ki se porajajo med imigrantsko manjšino in avtohtono večino. Do vedenja o tuji kulturi je namreč preti le s poznavanjem nje-nega jezika, kar vse skupaj omogoča medkulturne komunikacije. Adaptacijska akulturacija je učinkovita, če potekajo vzporedni procesi enkulturnacije v obeh kulturah, ali če sledi akulturacija imigrantov že zelo zgodaj po začetni enkulturnaciji v izvorni kulturi njihovih staršev.

1. V sodobnih razmerah, ko imigrantske družbe prehajajo v postindustrijsko obdobje, sta sicer asimilacijska teorija in teorija monokulturalizma zgubili svojo vrednost, asimilacijska praksa v imigrantskih družbah pa se še ni poslovila. Druga generacija imigrantov doživlja procese tihe asimilacije, čeprav imigrantske družbe deklarirajo politika njihove etnično-pluralističke integracije, ki je sicer skladna z bistvom postindustrijskih družb.

Procesi etnične stratifikacije, ki zadevajo imigrante odsevajo na uveljavljanje tihih oblik njihove asimilacije in njihovi učinki so posebej očitj pri behavioralni asimilaciji druge generacije imigrantov ter pri pojavih njihove marginalizacije. Kljub identifikacijski in behavioralni asimilaciji, druga generacija imigrantov ne more doseči strukturalne asimilacije, etnična distanca ostaja in onemogoča njihovo promocijo.

2. Značilnost postindustrijskih družb je strukturalni pluralizem s spoštovanjem avtonomije manjšin. Etnični pluralizem zmanjšuje kulturno distanco med nacijami,

kar voliva skupaj s povečanjem strukturalne distance med njimi in nerazvitimi družbami na nadaljevanje mednarodnih migracij, saj se ne uveljavljajo alternative migracijskim gibanjem.

3. Procesi etničnega pluralizma z zmanjševanjem etnične distance pa začenjajo tudi v odnosih med imigranti in avtohtonim prebivalstvom ter institucijami imigrantske družbe. Imigranti doživljavajo preko adaptacije sistematsko integracijo, socialno integracijo pa dosegajo na lokalni ravni v primarnih odnosih, kjer se jim kažejo možnosti ohranjanja njihove izvorne kulture. Med sistemsko in socialno integracijo prihaja do mesebojnih interakcij in inkongruence. Zaradi interakcij se medsebojna etnična distanca znižuje.

4. Druga generacija imigrantov izraža dvojno nacionalno pripadnost: narodnostno se identificirajo še z izravno kulturo svojih staršev, hkrati pa se štejejo za pripadnike imigrantske države. Zaradi neskladja med delno sistemsko integracijo v javni sferi, ki sloni na adaptacijski asimilaciji in socialno integracijo na etničnih izhodiščih v zasebni sferi, ki onemogoča izrazitejšo etnično pluralistično interakcijo med kulturama, označujemo skupni adaptacijski proces kot enostranski in nerazvit. (15)

5. Druga generacija imigrantov pa doživlja tudi procese posebne etnizacije, ki odsevajo nekakšno odtujenost od izvorne kulture staršev, in hkrati odpor do asimilacija imigrantov izražati svojo lastno kulturno identiteto, ki nastaja s posebno adaptacijsko akulturacijo, s tendencami etničnega pluralizma. Procese posebne etnizacije druge generacije imigrantov povezujemo z njihovo marginalizacijo ter delno sistemsko in nepopolno socialno integracijo.

6. Akulturacijo štejejo kot sekundarno socializacijo druge generacije imigrantov, ki so že socializirani — enkultuirani v izvorni kulturi njihovih staršev. Med ankulturacijo in akulturacijo se kažejo pojavi inkongruence, ki neredko odsevajo v semikulturnosti druge generacije imigrantov. Brez akulturacije se imigranti ne morejo vključiti v medkulturne komunikacije, pa tudi ne v promocijske procese v imigrantski družbi. Interkulturne komunikacije omejujejo pojave socialne dezorganizacije (alienacije, anomije) in patologije, konflikta, nasproti, izrabljanja, manipulacij, izolacij, ki prizadevajo drugo generacijo imigrantov.

7. Povezovanje akulturacije z adaptacijo pomeni njen razvoj iz manj v bolj razvito stopnjo. Adaptacijo razumemo kot ohranjenje izvornega — etničnega in prilagajanje skupnemu. Do prilagajanja skupnemu more priti le z integriranjem posebnega — etničnega v skupno. Zaradi tega proces adaptacijske akulturacije združuje prilagajanje z etničnim pluralizmom in prilagajanje z akulturacijo. Slednje pomeni, da je akulturacija pogoj takšnemu prilagajanju. Adaptacijsko akulturacijo štejejo med razvitejše oblike adaptacije in akulturacije, ki izražajo družbene spremembe v smeri socialne kongruence, kohezivnosti, integriranja in omejitve konfliktov. Adaptacijska akulturacija je sprejemljiv proces za drugo generacijo imigrantov, ki iščejo izhode iz svojega nezadovoljivega statusa in dezintegracije. Predstavlja alternativo asimilacijskim, segregacijskim, marginalizacijskim težnjam dominantne imigrantske večine. Ko išče z adaptacijsko akulturacijo druga generacija imigrantov svojo identiteto med dvema kulturama, s tem začenja faza zorenja njihove avtonomije in reintegracije v imigrantsko družbo.

8. Adaptacijska akulturacija, prepletena s etničnim pluralizmom predstavlja dvojno nihanje, simultano neodvisnost, komplementarnost razlik, zmanjševanje kulturne distance zaradi vzporednosti systemske in socialne integracije druge generacije imigrantov. Zagotavlja odprtost in odgovornost, dinamičnost sprememb, do katerih prihaja preko spopada nasprotij in njihovega reševanja. Ta proces lahko označimo kot interakcijo, medigro med kulturama in presega kulturni dualizam.

9. Razloženi proces adaptacijske akulturacije omejuje razširjene procese strahu o sodobnosti druge generacije imigrantov, kakor tudi med njimi razširjene procese socialne negotovosti o njihovi prihodnosti. Strah in negotovost sta utemeljena na marginalnosti, asimilaciji in segregaciji druge generacije imigrantov, pa tudi na grožnjah o vrnitvi v nerazvite izvorne družbe njihovih staršev. Procesi adaptacijske akulturacije omejujejo disjunktivne procese, ki jim je v veliki meri podvršena druga generacija imigrantov. Znanje jezika dominantne kulture je pogoj medkulturnih komunikacij, zato se najbolj uspešni procesi vzporedne enkultuiracije v dveh kulturah, ali pa zgodnji procesi akulturacije druge generacije imigrantov.

10. Procesi adaptacijske akulturacije so v sodobnih imigrantskih družbah v Evropi nerazviti. Za to trditev govorijo podatki o socialni mobilnosti druge generacije imigrantov, še posebej o njihovi izobrazbeni vertikalni mobilnosti navzgor, ki kažejo, da le redko dosežejo višje stopnje izobrazbe, da so njihovi učni rezultati podpovprečni, da njih prizadene semikulturnost ipd. kar vse odseva v visokih deležih nezaposlenosti, v številnih psiholoških problemih in vpojavih socialne patologije. (9) Gre torej za množično ne vključenost druge generacije imigrantov v imigrantsko družbo.

Adaptacijska akulturacija, povezana z etničnim pluralizmom je torej pot za postopno socialno in kulturno integriranje druge generacije imigrantov v sodobne imigrantske postindustrijske družbe.

LITERATURA:

1. Barnett Pearce, W.; Kyung, Wha Kang. »Conceptual Migration: Understanding 'Travellers' Tales for Cross-Cultural Adaptation«, v: Kim, Y. Yun; Gudykunst, W. (ed.) *Cross-Cultural Adaptation*. London: Sage, 1988.
2. Berry, J.; Kim, U.; Boski, P. »Psychological Acculturation of Immigrants«, v: Kim, Y. Yun; Gudykunst, W. (ed.) *Cross-Cultural Adaptation*. London: Sage, 1988.
3. Gordon, M. *Assimilation in American Life*. New York: Oxford University Press, 1964.
4. Gudykunst, W.; Hammer, M. »Strangers and Uncertainty. Reduction Based Theory of Intercultural Adaptation«, v: Kim, Y. Yun; Gudykunst, W. (ed.) *Cross-Cultural Adaptation*. London: Sage, 1988.
5. Hoffman Nowotny, N. J. »Social Integrational Cultural Pluralism«. XI World Congress of Sociology. New Delhi, 15-18. August 1986.
6. Hoffman Nowotny, N. J. »World Society and the Future of International Migration«. The Conference on Current Trends in Migration, RC on Migration, ISA, Utrecht, March 30th, 1989 (razmnoženo).
7. Klinar, Peter. *Mednarodne migracije*. Maribor: Obzorja, 1976.
8. Klinar, Peter. »Omejevanje asimilacije in pospeševanje etničnega pluralizma«. Ljubljana, 1987. (razmnoženo)
9. Klinar, Peter. »Social Mobility of Immigrants and the Process of Ethnic Stratification«, Meeting of the RC on Migration, Utrecht, April 1st, 1989.
10. McGuire, M.; McDennott, S. »Communication in Assimilation, Deviance and Alienation State«, v: Kim, Y. Yun; Gudykunst, W. (ed.) *Cross-Cultural Adaptation*. London: Sage, 1988.
11. Rex, J. *Race and Ethnicity*. Milton Keynes Stratford: Open University Press, 1986.
12. Richmond, A. »Immigrant Adaptation in Postindustrial Society«, v: Kritz, M.; Keeley, C.; Tomas, S. (ed.) *Global Trends in Migration*. New York: Center for Migration Studies, 1975.
13. Roosens, E. »Plural Brussels, Ethnic Reason and Sentiment«. The Conference on Current Trends in Migration, RC on Migration, ISA, Utrecht, March 30th, 1989 (razmnoženo)
14. Rose, P. *They and We*. New York: Randon House, 1981.
15. Wihtol de Wenden, C. »The Evolution of Political Claims of Young Franco-Magrebis and their Impact on Citizenship in France and Europe«. The Conference on Current Trends in Migration, RC on Migration, ISA, Utrecht, March 30th, 1989 (razmnoženo)
16. Yoshikawa, M. Jay. »Cross-Cultural Adaptation and Perceptual Development«. v: Kim, Y. Yun; Gudykunst, W. (ed.) *Cross-Cultural Adaptation*. London: Sage, 1988.

S ADAPTACIJSKOM AKULTURACIJOM K INTEGRACIJI DRUGE GENERACIJE IMIGRANATA U SUVREMENA POSTINDUSTRIJSKA DRUŠTVA

SAŽETAK

Autor tvrdi da asimilacijske teorije u društvima koja se razvijaju u smjeru postindustrijskih društava, gube na značaju, iako asimilacijska praksa to ne pokazuje. Drugu generaciju imigranata zahvaćaju procesi tihe i behavioralne asimilacije, koji su vidljivi u pojavama marginalizacije te generacije. Postindustrijska društva razvijaju se u smjeru strukturalnog pluralizma, čiji je sastavni dio također etnički pluralizma, te se i kulturalna distanca među njima smanjuje. Imigranti doštižu nepotpunu, djelomičnu sistemsku integraciju u javnoj sferi, u zasebnoj sferi, a na lokalnoj razini pak socijalnu integraciju koja zahvaća njihove primarne odnose. Među objema integracijama dolazi do interakcije i inkongruencije. Te pojave inkongruencije, uz uvažavanje procese dvojne nacionalne pripadnosti te procese posebne etnizacije, uzrokovaju to da druga generacija samo može doseći stupnjeve nerazvijene adaptacije.

Autor se zalaže za vrednovanje procesa adaptacijske akulturacije, kao perspektivne za drugu generaciju imigranata, koji združuju prilagođenje s etničkim pluralizmom (čuvanje etničkog identiteta) i prilagođenje s akulturacijom, koja vodi u više stupnjeve asimilacije. Bez dostignute akulturacije imigranti se ne mogu uključiti u međukulturno komuniciranje i u promocijske procese. Proces adaptacijske akulturacije predstavlja dvojno kolebanje — istovremenu nezavisnost, komplementarnost razlika, smanjenje kulturne distance radi usporedne systemske i socijalne integracije. Takva adaptacija smanjuje strah i nesigurnost druge generacije imigranata i druge disjunktivne procese koji ih zahvaćaju. Putovi do adaptacijske akulturacije ipak su teški i dugotrajni — sadašnje strukturalne i mobilnosne pojave druge generacije imigranata govore o nerazvijenosti tih procesa.

BY ADAPTIVE ACCULTURATION TO THE INTEGRATION OF SECOND GENERATION MIGRANTS IN CONTEMPORARY POST-INDUSTRIAL SOCIETIES

SUMMARY

The author claims that assimilation theories in societies developing in the post-industrial direction are losing significance, whereas this does not hold true for assimilation in practice. Second generation migrants are engulfed by processes of quiet, behavioural assimilation, apparent in the phenomena of their marginalization. Post-industrial societies are developing towards structural pluralism, a part of which is also ethnic pluralism, and the cultural difference between them is decreasing. Immigrants attain incomplete, partial system-integration in the public sphere; in the particular sphere and on the local level they attain social integration in regard to their primary relations. Interactions and incongruities appear between these two forms of integration. Such incongruities, taking into consideration processes of dual national identity and processes of particular ethnization, cause the second generation to achieve only an underdeveloped level of acculturation. The author upholds the need to evaluate processes of adaptive acculturation as being perspective for second generation immigrants — they combine adaptation both with ethnic pluralism (preservation of ethnic identities), and with acculturation, which does not lead to higher levels of assimilation. Without a degree of acculturation immigrants cannot enter into intercultural communication and promotional processes. The process of adaptive acculturation presents a dual fluctuance, simultaneous independence, complementarity of differences, reduction of cultural distances due to the comparability of system- and social integration. It limits fear and insecurity of second generation immigrants, as well as the disjunctive processes that effect them. The paths to adaptive acculturation will still be difficult and long — present structural and mobility phenomena among second generation migrants show the undeveloped level of these processes.